

Arizona programismertető szülők számára

Sportoló tanulóink tanulásra fordítható szabadideje kevesebb a korosztályos átlagnál. Szellemi fizikai adottságaik ugyanakkor az átlagosnál erősebb tempójú és mélységű tanórai munkára teszik képessé őket. Ugyanakkor az is kétségtelen tény, hogy nem rendelkeznek mindannyian az ehhez szükséges motivációkkal, vagy egy-egy nehezebb élethelyzetben (ami lehet akár egy elvesztett fontos mérkőzés is) képtelenek a fegyelmezett órai munkára.

Magyar órán a tanár felteszi a kérdést: Melyik verssel foglalkoztunk az elmúlt órán? Pisti jelentkezik, majd kiesik a padból. A tanár titokban örül, Pisti végre tanult, felszólítja. Mire Pisti: WC-re kell mennem (öt perccel becsöngetés után). Ez az apró megjegyzés kikökkenti a tanulókat és a tanárt is az óra normális menetéből. Nem maradnak el a megjegyzések, a nevetések, Pisti kimegy, mire elcsitul a hangulat, jön vissza, ami újabb kikökkentéssel jár. Egy-egy ilyen kis jelenet néhány percet elvesz az órából, megzavarja az órai munkát.

A tanulók kisebb-nagyobb fegyelmezetlen megnyilvánulásainak kezelésére vezet be egyre több iskola az Arizona programot. A program lényege az egymás iránti tisztelet, az egyéni felelősségérzet kialakítása. Ez azzal jár, hogy a tanulóknak vállalniuk kell a felelősséget és a következményeket döntéseikért.

A program eredete:

Edward E. Ford vezette be 1994-ben egy phoenixi iskolában, Arizonában (innen az elnevezés). Sikere miatt széles körben elterjedt. Németországban dr. Stefan Balke (német pszichológus) alkalmazta először. Magyarországon először Schwetzingen-i (Hilda-Schule Németország) partneriskolájuktól adaptálva, a pápai Weöres Sándor Általános Iskola alkalmazta. Azóta egyre szaporodik a programot alkalmazó iskolák száma. (Közelünkben pl. Cegléden (Várkonyi Általános Iskola), Karcagon (Kádas György Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Diákotthon és Gyermekotthon), Törökszentmiklóson (Hunyadi Mátyás Általános és Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Iskola)

A három alapszabály:

1. Minden tanulónak joga van a zavartalan tanuláshoz.
2. Minden tanárnak joga van a zavartalan tanításhoz.
3. Mások jogait tiszteletben tartom.

A program megvalósulása a gyakorlatban

A rendetlenkedő tanulót felszólítja a tanár arra, hogy hasonlítsa össze viselkedését a három alapszabállyal, és fogalmazza meg, melyik szabály ellen vétett. (Ha a tanuló nem tudja megnevezni a szabályt, a tanár teszi meg helyette.)

Megkérdezi a tanár, hogy be akarja-e tartani ezeket a szabályokat, vagy inkább kimegy a tréningzobába. A tanulón múlik, hogy változtat-e a viselkedésén, vagy a tanterem elhagyása mellett dönt. Amennyiben ez utóbbit választja, a tanár kitölt egy információs lapot, és a diák elhagyja az osztálytermet.

Ha a tanuló - döntése ellenére - nem változtat a viselkedésén, az esetben a tanár kiküldheti őt a tréningzobába. A lényeg a saját egyéni döntésen van! Ha marad, és újra zavarja az órát, már nincs lehetősége a választásra, ki kell mennie a tréningzobába, hiszen tudatosan döntött a szabályok ellen.

Természetesen nincs szabály arra, hogy mi minősül az óra zavarásának, azt mindig a tanár dönti el. Az egyes tantárgyak jellege, a tanár pedagógiai felfogása, az egyes osztályok, csoportok karaktere különböző. A tanár nem fogadhatja el, hogy a tanuló úgy döntsön, hogy a teremben marad, és zavarja az órát. A fent említett kérdések megválaszolása tudatos gondolkodást kíván a diáktól arra vonatkozóan, hogy a viselkedése megengedett-e az osztályszabályok keretein belül.

Ha a diák úgy dönt, hogy elhagyja az osztálytermet, a tréningzobába kell mennie. A tanár egy információs lapon kulcsszavakkal jelzi a rendetlenkedés módját és az osztályterem elhagyásának időpontját. (4. sz. melléklet)

Fontos még megemlíteni, hogy amennyiben a tanuló elhagyja az osztálytermet, a tananyagot pótolnia kell. A távozás nem mentesíti a következő órai esetleges felelés vagy dolgozatírás alól. Ha dolgozatírás közben hagyja el az osztálytermet, a dolgozatot addig értékeljük, ameddig megírta.

A tanulónak három perce van megérkezni a tréningzobába, illetve visszatérni az osztályterembe, ennek túllépése esetén az óra igazolatlan órának minősül.

Tanácsadó megbeszélések

A tanácsadó megbeszélések sorában az első - a diák és az általa, a terv lapján említett személy között történik. A beszélgetések során megpróbáljuk az okokat felderíteni. Ebben a bizalomnak nagy szerepe van, fontos, hogy a tanuló el merje mondani problémáit, gondjait. Ezeken a megbeszéléseken sok olyan dologra fény derülhet, ami a tanuló viselkedését megmagyarázza, és segíthet a megoldásban.

Amennyiben a szülővel nem tudjuk felvenni a kapcsolatot, a problémákat mindenképpen jelezzük a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálatnak.

A beszélgetésekről minden esetben jegyzőkönyv készül, amelyeket a beszélgetés résztvevői aláírásukkal hitelesítenek. Évente két alkalommal szervezünk pszichológus vezetésével a szülők számára beszélgetéseket. Ezeken a pszichológus a szülők által feltett kérdésekre válaszol.

Az Arizona csoport tagjai havonta egyszer üléseznek, különleges eseteknél alkalmasszerűen is.

Tanácsadó megbeszélések

A tanácsadó megbeszélések sorában az első - a diák és az általa, a terv lapján említett személy között történik. A beszélgetések során megpróbáljuk az okokat felderíteni. Ebben a bizalomnak nagy szerepe van, fontos, hogy a tanuló el merje mondani problémáit, gondjait. Ezeken a megbeszéléseken sok olyan dologra fény derülhet, ami a tanuló viselkedését megmagyarázza, és segíthet a megoldásban.

Ha egy tanuló **3 alkalommal** volt a tréningzobában, segítő beszélgetésre kap időpontot. Ezen a beszélgetésen részt vesz a diák osztályfőnöke, a tanuló által választott pedagógus vagy az őt többször kiküldő pedagógus, a szülő, akivel az osztályfőnök előzetesen időpontot egyeztet és a tanuló.

Ha egy tanuló **4 alkalommal** került a tréningzobába, a segítő szándékú beszélgetésen részt vesz a szülő, akit az iskola hivatalos levélben értesít az előzményekről, osztályfőnök, ifjúságvédelmi felelős, az a tanár, aki több alkalommal kiküldte és a tanuló.

6 alkalom után az intézmény vezetője, a tanuló osztályfőnöke, szülője, akit az iskola hivatalos levélben értesít az előzményekről, a tanuló által kiválasztott pedagógus és az őt több alkalommal kiküldő tanár és a tanuló vesz részt a beszélgetésen.

10 alkalom után az iskola a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat felé jelezi a problémát, és közös beszélgetésre is sor kerül.

12 alkalom után a Rendőrség Ifjúságvédelmi Osztálya is kap tájékoztatást a gyermekkel kapcsolatos problémákról.

A beszélgetésekről minden esetben jegyzőkönyv készül, amelyeket a beszélgetés résztvevői aláírásukkal hitelesítenek. Minden tanévben két alkalommal szervezünk pszichológus vezetésével a szülők számára beszélgetéseket. Ezeken a pszichológus a szülők által feltett kérdésekre válaszol.

Minden héten közös megbeszélésen vesznek részt az előző héten a tréningzobába távozott gyerekek. Ennek tapasztalatait a következő tanársoport ülésen beszéljük meg.

A csoport tagjai havonta egyszer üléseznek, különleges eseteknél alkalmasszerűen is.

A gyerekek gyakori kérdései (válaszok zárójelben):

- * Ha valaki megszegi valamelyik alapszabályt, kap-e büntetést? (Nem, ez nem jelent osztályfőnöki vagy szaktanári beírást, ennél sokkal fontosabb, hogy a kint lévő tanuló nem tudja zavarni társait a tanulásban.)
- * Egy órán többször is kimehet ugyanaz a gyerek? (Igen.)
- * Mi van akkor, ha a tréningzobában is hülyéskedik? (Ezt bízd rá az ott tartózkodó felnőttre. Szerintem megtalálja a módját, hogy elbeszélgessen értelmesen a gyerekekkel.)
- * Addig leszünk ott, amíg nem tanulunk meg viselkedni? (A tanulás ennél hosszabb folyamat, abban szeretnénk segíteni, hogy gondolkodj el az órai viselkedéseden.)
- * Nem vesz-e ez el sok időt az órától? (Nem többet, mintha egy rendetlen gyerek a teremben marad, és folyamatosan zavarja az órát.)
- * Kapunk igazolatlant? (Nem, te az órának azt a részét is az iskolában töltötted tanári felügyelet alatt, csak nem az adott tananyaggal. Igazolatlan órát csak akkor kapsz, ha három percen belül nem lépsz be a tréningzobába, vagy nem térsz vissza az osztályterembe.)
- * Ha egyszer küldenek ki, azt megtudja-e a szülő? (Az iskolától nem, a többi a Te őszinteségeden múlik.)
- * A gyerek javasolhatja-e, hogy küldjenek ki valakit? (Nem, ez a tanár feladata és a rendbontó döntése.)

- * Testnevelés óráról kiküldhetnek-e? (Bármilyen órán kimehetsz, ha úgy döntesz, vagy a tanárod úgy ítéli meg, hogy nem tartod be a megállapodást.)
- * Mi van, ha nem a tréningzobába megy? (Ha nem tér vissza óra végéig a tanuló, és nem adja le a visszaküldő lapot a szaktanárnak, akkor igazolatlanul volt távol az óráról, és ez már más fegyelmi vétség, aminek megvannak a következményei.)
- * A tréningzobában mi van? (Ez a szoba más, mint a tanterem. Asztalok, székek - nyugodt légkör, ahol végiggondolhatod, mit miért csináltál.)

Szülők gyakori kérdései:

- * Mi történik, ha dolgozatírás közben megy ki a gyerek a tréningzobába? (Az addig elvégzett munkáját értékeli a tanár.)
- * Mi van, ha nem foglalkozik a programmal a diák? (Nehéz lesz kikerülnie, hiszen az iskola részévé válik a program, és szabályai minden tanulóra vonatkoznak.)
- * Mikor lesznek a tréningzobában való tartózkodás utáni beszélgetések? (Ezekre közös egyeztetést követően kerül sor. Azok a beszélgetések, amelyek szülők, illetve több felnőtt bevonásával zajlanak, mindenképpen a délutáni órákban.)
- * "Lógásra" fogják használni a gyerekek ezt a programot? (Biztos lesz, aki ezt is megpróbálja, de a program egymásra épülő szintjei, az elbeszélgetések előbb-utóbb világossá teszik, hogy nem ez acél.)
- * Mi lesz a következménye a kiküldésnek? (A távozó gyerek nem vesz részt az órán, az ott elhangzó ismereteket önállóan kell bepótolnia. Nem jelent mentességet a számonkérés alól az, hogy a gyerek úgy döntött, nem kíván benn maradni az órán.)
- * Ha rendszeresen egy pedagógusnál megy ki ugyanaz a gyerek, akkor mi lesz? (A csoport havonta összesíti az alkalmakat, nézi a gyakoriságot, a távozások mutatóit. Ha ezt tapasztaljuk, akkor a kollégával és a gyerekekkel közösen leülünk beszélgetni a problémáról.)
- * Hogy tudjuk kikerülni, hogy ne "buliból" menjen ki a gyerek? (A gyerekeknek az a "buli", ha saját közegükben, osztálytársaik előtt tudják produkálni magukat. Amikor elhagyják az osztályt, a közönségüket veszítik el, és ez már nem "buli".)

A program kedvező hatásai az alkalmazó iskolákban:

A tanórai konfliktusok megoldása nem a tanórára hárul.

- A tanórán előforduló konfliktushelyzetek mérséklődnek, minimálisra csökkennek.
- Zavartalanabb a tanórák menete, légköre és az órák után a tanári szoba légköre is.
- A tanórára betervezett „irányvonal” nem vész el.
- A zavaró diák lehetőséget kap a tanóra alatt problémájának megoldására az osztályon kívül az ún. tréningzobában, ahol egy pedagógus mindig a segítségnyújtásra készen várakozik.
- Az a tény, hogy a zavaró diák még a saját tűrőképességünk végének elérése előtt elhagyhatja az osztálytermet, lehetővé teszi számunkra, hogy tiszteletteljesen és nyugodtan beszélhessünk velük. Ezáltal úgy tekintünk ezekre a gyerekekre, mint akiknek a fejlődéséhez különleges segítségre van szükségük.
- Megerősítjük a tanulni kész diákokat abban a tekintetben, hogy az ő jogaikat nem áldozzuk fel a zavaró diákok kedvéért.
- Nem érzik a kollégák tehetetleneknek magukat a renitensekkel szemben.
- A zavaró diák távozása után nyugodtabb a légkör az osztályban.
- Többet beszélgetünk az arra rászoruló gyerekekkel, erősödik a velük való kapcsolat.
- A kezelhető gyerekek még fegyelmezettebbek lettek.
- Pozitív visszajelzések a gyerekektől.
- Fény derült a szülők felelősségének nyilvánvaló voltára.
- Kénytelenek voltak azok a szülők is felvenni az iskolával a kapcsolatot, akik korábban ezt sosem tették meg.
- Erősödött a társintézményekkel az iskola kapcsolata.
- Pozitív szülői visszajelzések a programmal kapcsolatban.
- Az iskola megítélésének javulása.